

Działania międzynarodowe Hotelu Lambert. Inne ośrodki życia emigracyjnego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film edukacyjny](#)
- [Film + Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Stefan Kieniewicz, *Historia Polski 1795–1918*, Warszawa 1983, s. 205.
- Źródło: , [w:] *Niemcy w opinii własnej i świata*, oprac. Joachim Glensk, Poznań 1994, s. 431.
- Źródło: Marina Abramović, *Pokonać mur. Wspomnienia*, tłum. A. Bernaczyk, M. Hermanowska, Poznań 2018, s. 17–20.
- Źródło: *Konstytucja Niemiec - Preambuła*, [w:] *USTAWA ZASADNICZA REPUBLIKI FEDERALNEJ NIEMIEC z 23 maja 1949 roku*, tłum. B. Banaszak; A. Malicka, dostępny w internecie: biblioteka.sejm.gov.pl, s. 521. libr.sejm.gov.pl.
- Źródło: , [w:] *Prawo w stosunkach międzynarodowych. Wybór dokumentów*, Warszawa 1996.
- Źródło: , [w:] *Układ o przyjaźni, współpracy i pomocy wzajemnej*, *Dz.U.55.30.182*, dostępny w internecie: prawo.pl, Warszawa 14.05.1955.
- Źródło: Jadwiga Kiwerska, *Rozpad imperium brytyjskiego w Afryce*, Warszawa 1989, s. 291–292.

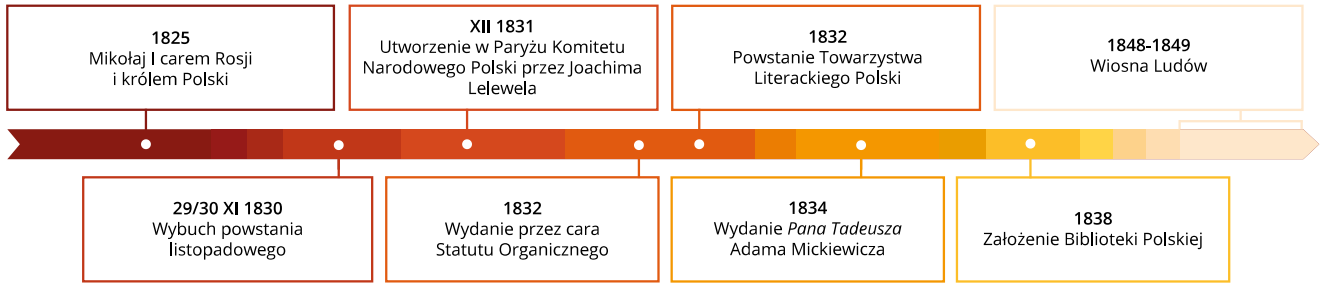

Działania międzynarodowe Hotelu Lambert. Inne ośrodki życia emigracyjnego

Adam Mickiewicz w Turcji z żołnierzami I Pułku Kozaków Sułtańskich. Obraz namalował Juliusz Kossak.
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Epoka imperiów europejskich, które więziły narody mimo ich rosnących aspiracji do samostanowienia, dobiegnie końca za mniej niż sto lat. Książę Adam Czartoryski jako przyjaciel, doradca i minister spraw zagranicznych Rosji proponował Aleksandrowi I, aby stanął on na czele tego procesu. Przez wspieranie samostanowienia m.in. Polaków, Czechów, Bułgarów i Serbów Rosja osłabiłaby Austrię, Prusy i Imperium Osmańskie, a z Europy Środkowej i Bałkanów uczyniłaby strefę swoich wpływów.

Car uznał ten plan za zbyt ryzykowny. Wolał utrzymywać dotychczasowy porządek w Europie z pomocą Prus i Austrii. Kiedy koncepcję Czartoryskiego podobnie potraktowały Anglia i Francja, książę przedstawił ją Turcji. Czartoryski zabiegał też o poparcie na dworach królewskich. Inną drogę obrali polscy republikanie z emigracyjnego Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (TDP). Oni także byli zwolennikami samostanowienia narodów, ale drogę do niego widzieli w obaleniu wszystkich monarchów. Intuicja jednych i drugich wyprzedzała czas zaledwie o kilkadziesiąt lat.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Twoje cele

- Wytłumaczysz założenia doktryny pansławizmu i sławizmu.
- Opiszysz, jakie działania i z jakim skutkiem podejmowało środowisko Hotelu Lambert.
- Przeanalizujesz, dlaczego Hotel Lambert nie poparł zjednoczenia Włoch, w które zaangażowali się polscy republikanie z Towarzystwa Demokratycznego Polskiego.

Przeczytaj

Plan przebudowy Europy Adama Czartoryskiego

Po klęsce powstania listopadowego (1830–1831) kilkadziesiąt tysięcy jego uczestników opuściło ojczyznę. Większość kierowała się do Francji, którą w ówczesnym świecie uważano za kolebkę rewolucji. Mimo że była wówczas **monarchią konstytucyjną**, spodziewano się, że ponownie podejmie próbę zburzenia porządku w Europie – jak za Napoleona. Władze francuskie zapowiedziały, że uchodźcy z Królestwa Polskiego otrzymają zakwaterowanie oraz będzie im wypłacane comiesięczne wynagrodzenie.

Pojawienie się na Zachodzie licznej migracji byłych powstańców spowodowało konieczność ich zjednoczenia, tak aby skoncentrować uwagę na kontynuowaniu walki o niepodległość. Jednak środowiska emigranckie nie były jednorodne, dzieliło je w zasadzie wszystko: stosunek do powstania, tego, jak ma wyglądać walka z zaborcami, a także wizja przyszłej Polski. Tylko jeden obóz pozostał jednolity w swojej strukturze i prowadzonych działaniach. Tym obozem była organizacja, a w zasadzie grupa osób – wyższych oficerów, ziemian i arystokratów, zarówno umiarkowanych konserwatystów, jak i liberałów – które skupiły się wokół Adama Jerzego Czartoryskiego, prezesa Rządu Narodowego w czasie powstania listopadowego. Grupa nazywana była Hotelem Lambert od siedziby księcia w Paryżu. Tam spotykano się i dyskutowano, prowadzono zakulisowe rozmowy i snuto plany na przyszłość.

Hotel Lambert w Paryżu. To tzw. *hôtel particulier* – typ budynku we Francji, który nie jest hotelem, lecz miejską rezydencją rodzinną. W latach 1843–1975 należał do rodziny Czartoryskich. W różnych okresach mieszkali tu m.in. Fryderyk Chopin, Juliusz Kossak, Juliusz Słowacki i Adam Mickiewicz. W czasach świetności rezydencja była traktowana jako nieoficjalne przedstawicielstwo dyplomatyczne Polski. Obecnie jej właścicielem jest Abdallah Ben Abdallah-Al-Thani, były premier i brat emira Kataru.

Źródło: PiotrMig, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

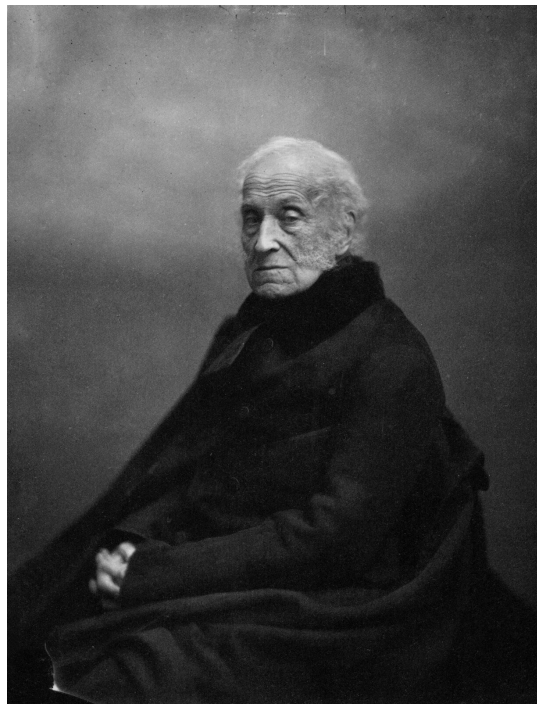
Organizacja ta zajmowała się przede wszystkim polityką zagraniczną. Termin ten według historyka Marceliego Handelsmana można rozumieć jako „system pomysłów i starań kierowanych przez emigrację, [...] która miałyby na celu odbudowanie niepodległości dawnego państwa przez połączenie własnych wysiłków polskich z dynamiką rozwoju stosunków międzynarodowych tych czasów”*.

* Źródło: Marcelego Handelsmana, *Adam Czartoryski*, t. 2, Warszawa 1949.

Działacze emigracyjni skupieni wokół Czartoryskiego popularyzowali sprawę niepodległej Polski na dworach europejskich. Książę Adam, były minister spraw zagranicznych Rosji i doradca cara Aleksandra I, zdobył odpowiednie znajomości i doświadczenie, co ułatwiło działalność obozowi Hotelu Lambert.

Ciekawostka

Książę Adam Jerzy Czartoryski

Autorem zdjęcia jest francuski fotograf Gaspard-Félix Tournachon, pseudonim artystyczny „Nadar”.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Książę brał udział jako ochotnik w wojnie polsko-rosyjskiej w obronie Konstytucji 3 maja. Po przegranej został wysłany do Petersburga na dwór Katarzyny II w roli zakładnika – gwaranta lojalności rodziny Czartoryskich wobec Rosji. Zaprzyjaźnił się z następcą tronu Aleksandrem I. Został jego doradcą, a potem m.in. ministrem spraw zagranicznych Rosji. W okresie wojen napoleońskich, kiedy większość Polaków poszła za Napoleonem, Czartoryski pozostał w służbie rosyjskiej. Zdecydowały o tym nadzieje, jakie wiązał z Aleksandrem I. Obaj podzielali fascynację brytyjskim modelem sprawowania władzy, w którym król nie jest władcą absolutnym, lecz ogranicza go prawo stanowione przez

Po upadku powstania listopadowego, już na emigracji, Adam Czartoryski zweryfikował swoje wizje polityczne. Skoro Rosja pozostała **monarchią absolutną** i nie można było żywić nadziei, że dobrowolnie przestanie być więzieniem narodów, to ją także należało „rozerwać po szwach narodowych”, zarówno słowiańskich, jak i niesłowiańskich. W odróżnieniu od **panslawizmu** teraz każdy z narodów miał stać się w pełni samodzielny, a jego pozycja – równorzędna wobec sąsiadów. Dla nikogo nie przewidziano już roli „starszego brata”, opiekuna, jak wcześniej myślano o Rosji. W odniesieniu do Słowian doktrynę tę nazwano **slawizmem**.

Czartoryski uważał, że Anglia i Francja powinny zaangażować się w działania mające na celu dekonstrukcję zaborczych imperiów w Europie. Obie jako monarchie konstytucyjne stanowiły alternatywę ustrojową dla rządów absolutystycznych.

Przyjaciele Polski

Thomas Campbell (1777–1844) – szkocki poeta, współzałożyciel Stowarzyszenia Literackiego Przyjaciół Polski, autor poematu *Przyjemności nadziei*, znanego jako *Upadek Polski*, oraz patriotycznej pieśni wojennej *Bitwa o Bałtyk*.
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

W Hotelu Lambert utworzono Biuro Dyplomatyczne, które miało koordynować działania międzynarodowe sieci jawnych i tajnych organizacji. W Anglii działano oficjalnie za pośrednictwem powołanego osobiście przez Czartoryskiego Stowarzyszenia Literackiego Przyjaciół Polski (ang. *Literary Association of the Friends of Poland*). Do organizacji należeli czołowi brytyjscy i irlandzcy literaci, dziennikarze, a także arystokraci, politycy i ministrowie (Czartoryski przyjaźnił się z ówczesnym premierem Charlesem Greyem). Prezes Stowarzyszenia, szkocki poeta Thomas Campbell, dzięki swojej popularności uzyskał w parlamencie spore roczne subwencje w wysokości 10 tys. funtów szterlingów. Dzięki tym pieniądzązom w największych gazetach regularnie ukazywały się artykuły nawiązujące do problemu wymazania Rzeczypospolitej z mapy Europy. Pozyskano

wsparcie wielu posłów. Kilkukrotnie na forum Izby Gmin inicjowali oni debaty na temat Polski. W ten sposób m.in. nie pozwalano opinii świata o niej zapomnieć.

Tymczasem układ sił w Europie nie pozwalał na więcej. Anglia nie chciała prowokować większego konfliktu. Dobrym na to przykładem jest tzw. afera „Vixen”. W 1836 r. Czartoryski zakupił broń dla Czerkiesów buntujących się przeciw Rosji i wysłał ją na statku o nazwie

„Vixen”, który Rosjanie zatrzymali na Morzu Czarnym. Okazało się, że informacje o transporcie broni przekazał do Moskwy rząd brytyjski.

Z Hotelem Lambert związane było też jawne i oficjalne przedstawicielstwo polskiej emigracji – Towarzystwo Monarchiczne Trzeciego Maja, działające w latach 1843–1848. Program organizacji zakładał odbudowę Królestwa Polskiego na zasadach ustrojowych Konstytucji 3 maja z Adamem Jerzym Czartoryskim jako królem. Tajnie natomiast, przez rozsyłanych po świecie emisariuszy, działał od 1833 r. Związek Jedności Narodowej, który zmienił potem nazwę na Towarzystwo Wyjarczmieli. Należeli do niego m.in. zasłużeni generałowie Henryk Dembiński i Karol Otto Kniaziewicz, a na czele organizacji stał Czartoryski.

Razem z Turcją

Gdy zawiodły nadzieje na powołanie polskich legionów we Francji i Belgii, Adam Czartoryski skupił się na Turcji rywalizującej z Rosją na Bałkanach, w basenie Morza Czarnego i na Kaukazie.

Książę Adam, który niegdyś proponował Aleksandrowi I osłabienie Turcji poprzez wspieranie aspiracji narodowych południowych Słowian, przedstawił teraz dyplomacji osmańskiej koncepcję stworzenia wokół Serbii federacji Słowian. Miałyby ona zdestabilizować monarchię Habsburgów i Rosję, a tym samym wzmocnić Polskę, Ukrainę, Czechy i Słowację. Elementem tego planu było m.in. zaangażowanie emisariuszy Hotelu Lambert w Bułgarii w rozwój misji katolickich, potem w próbę powołania unii bułgarskiego prawosławia z katolicyzmem, aż wreszcie poparcie dla bułgarskiej [autokefalii](#), która powstała w opozycji do popieranego przez Moskwę patriarchatu w Konstantynopolu.

Adam Mickiewicz, zdjęcie wykonane ok. 1850 roku. Mickiewicz wyjechał do Stambułu we wrześniu 1855 r., gdzie miał pomóc w tworzeniu legionu polskiego oraz legionu żydowskiego. W Turcji zamieszkał u wdowy po kapitanie wojsk tureckich i tam zmarł 26 listopada 1855 r., podczas epidemii cholery. Przyczyną śmierci była prawdopodobnie cholera, choć pojawiły się też pogłoski, że mógł zostać otruty lub dostać udaru mózgu.
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Turcy nie zaryzykowali wyswobodzenia narodów bałkańskich, ale zgodzili się na utworzenie u siebie polskich legionów w czasie wojny krymskiej z Rosją (1853–1856). Czartoryski uznał to za dobry początek. W Turcji przebywało wówczas sporo Polaków – rozbitków wojennych i zbiegłych jeńców. Niektórzy z nich przeszli na islam. Tak zrobili m.in. legendarny generał [Józef Bem](#) oraz [Michał Czaykowski](#), emisariusz Hotelu Lambert występujący teraz jako Mehmed Sadyk Pasza, generał turecki. Wkrótce do Stambułu przybył Adam Mickiewicz, którego Czartoryski wysłał tam w roli rozjemcy między polskimi dowódcami. Rozgorzał bowiem wśród nich spór o pierwszeństwo oraz o to, kogo można przyjmować do legionów. Generał [Władysław Zamoyski](#) stał na stanowisku, że tylko chrześcijan, a Czaykowski optował za przyjmowaniem również innowierców, m.in. żydów, od których nie żądał zmiany religii, co było warunkiem w wojskach dawnej Rzeczypospolitej.

Ani pułk kozaków Czaykowskiego, ani pułk Zamoyskiego nie przekształciły się jednak w polskie legiony. Turcy chętnie przyjmowali Polaków do wojska, ale starali się trzymać ich z dala od okupowanych przez siebie terenów zamieszkałych przez Słowian, obawiając się, że międzysłowiańskie porozumienie może zagrozić imperium.

Młoda Polska

Tajną Młodą Polskę założyli w szwajcarskim Bernie opozycyjni wobec arystokratycznego Hotelu Lambert republikanie z [Towarzystwa Demokratycznego Polskiego \(TDP\)](#). Przystąpili w ten sposób do Młodej Europy, międzynarodowej organizacji rewolucyjnej [Giuseppe Mazziniego](#), w której skład wchodziły Młoda Italia, Młode Niemcy, Młoda Francja, Młoda Szwajcaria i Młoda Hiszpania. Ich celem było zwalczanie monarchii i stworzenie w Europie wolnych, republikańskich państw. Mimo powszechnej wśród Polaków sympatii dla powstania Włochów przeciw Austrii przedstawiciele Hotelu Lambert wstrzymywali się z poparciem dla nich. Zadecydowała lojalność wobec Francji i papieża – zarówno Francuzi, jak i papież Pius IX zbrojnie przeciwstawiali się zjednoczeniu Włoch, broniąc swoich zdobyczy terytorialnych. Tymczasem na czele włoskiego sztabu powstańczego w Palermo stanął [Ludwik Mierosławski](#), jeden z przywódców TDP. Wobec napływu do powstania polskich ochotników mieszkający we Włoszech polscy arystokraci zaproponowali Włochom utworzenie polskich legionów. Ostatecznie do tego nie doszło, inicjatywie sprzeciwił się bowiem książę Adam Czartoryski.

Gromady Ludu Polskiego

W Wielkiej Brytanii w latach 1835–1846 działała emigracyjna organizacja Gromady Ludu Polskiego, której program znacznie różnił się od wizji działaczy skupionych wokół Adama Czartoryskiego. W skład ruchu weszły Gromady Grudziąż i Humań oraz Gromada Praga, zrzeszające weteranów powstania listopadowego, głównie mieszczan i chłopów, którzy wyłamali się z Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. Kością niezgody była m.in. kwestia uwłaszczenia chłopów. Według członków TDP w odbudowanej Rzeczypospolitej włościanie mieliby otrzymać na własność użytkowaną przez siebie ziemię bez płacenia odszkodowania dotychczasowym właścicielom. Członkom Gromad bliskie były natomiast ideały socjalistyczne – potępiali oni wszelką własność feudalną i kapitalistyczną, a winą za upadek Rzeczypospolitej obarczali szlachtę. Walczyli o Polskę katolicką, w przedrozbiorowych granicach, opartą na zasadach wspólnoty majątkowej, bez stanowych przywilejów. Dążyli do wyzwolenia kraju przez walkę zbrojną, ale bez wsparcia innych środowisk emigranckich nie mieli szans na zbudowanie ruchu o realnej sile oddziaływania. Głównie organizowali akcje pomocy dla biedniejszych emigrantów, współpracowali również z innymi radykalnymi europejskimi ruchami rewolucyjnymi. Czołowym ideologiem Gromad i jednym z założycieli organizacji był [Tadeusz Krępowiecki](#), do ugrupowania należeli także m.in. [Stanisław Worcell](#) i [Zenon Bolesław Świątosławski](#). Gromady zakończyły działalność w 1846 roku.

Słownik

autokefalia

(z gr. *autos* – sam + *kefale* – głowa) w chrześcijaństwie: status Kościoła oznaczający, że jego zwierzchnik (biskup, metropolita, patriarcha) nie jest odpowiedzialny przed jakimkolwiek innym hierarchą o wyższej randze

monarchia absolutna

inaczej: absolutyzm; forma rządów, w której monarcha skupia w swoich rękach władzę sądowniczą, ustawodawczą i wykonawczą

monarchia konstytucyjna

ustrój państwa, w którym władzę sprawuje monarcha ograniczony przez władzę ustawodawczą parlamentu i sądy niezależne od niego i monarchy

panslawizm

(z gr. *pan* – wszystko + łac. *Slavus* – Słowianin) według interpretacji rosyjskich idea jedności kulturowo-językowej i politycznej ludów słowiańskich pod przewodnictwem Rosji

slawizm

(z łac. *Slavus* – Słowianin) według interpretacji polskich idea jedności kulturowo-językowej i politycznej ludów słowiańskich, której wyrazem powinna stać się federacja oparta na respektowaniu równorzędności podmiotów w niej uczestniczących

Towarzystwo Demokratyczne Polskie (TDP)

liczebnie największe stronnictwo polskich emigrantów we Francji po powstaniu listopadowym, założone przez młodych polskich oficerów i dziennikarzy; odrzucali oni wizję Polski Hotelu Lambert jako monarchii konstytucyjnej; przyszła Polska miała być republiką. Postulowali zniesienie stanów i pańszczyzny oraz uwłaszczenie chłopów. Drogą do osiągnięcia niepodległości miało być kolejne powstanie, tym razem jednak z udziałem wszystkich warstw społecznych. Duchowym przywódcą tego środowiska był ksiądz Kazimierz Aleksander Pułaski, który jeszcze w czasie powstania głosił, że obronić się przed Rosją może tylko Polska, w której chłopci (stanowiący ok. trzech czwartych społeczeństwa) będą wolni od pańszczyzny i zostaną właścicielami ziemi

Słowa kluczowe

emigracja, Hotel Lambert, Czartoryski, monarchia konstytucyjna, absolutyzm, rewolucja, ziemie polskie w pierwszej połowie XIX w., Polacy pod zaborami

Bibliografia

J. Skowronek, *Adam Jerzy Czartoryski 1770–1861*, Wydawnictwo Wiedza Powszechna, Warszawa 1994.

M. Kukiel, *Czartoryski a jedność Europy 1770–1861*, Wydawnictwo Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej, Warszawa 2008.

M. Handelsman, *Adam Czartoryski*, Wydawnictwo Naukowe Warszawskie, Warszawa 1949.

Film edukacyjny

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmami i wykonaj kolejne polecenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D16rZl465>

Nagranie filmowe dotyczące działań międzynarodowych Hotelu Lambert oraz innych ośrodków życia emigracyjnego, część pierwsza.

Polecenie 2

Przedstaw najważniejsze założenia polityki zagranicznej realizowanej przez Hotel Lambert.

Twoja odpowiedź

Polecenie 3

Rozstrzygnij, czy działania podejmowane przez Adama Czartoryskiego w celu osłabiania polityki Rosji w Europie i pogarszania jej wizerunku przyniosły efekty. Uzasadnij odpowiedź na podstawie argumentów zawartych w filmie.

Twoja odpowiedź

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D16rZl465>

Nagranie filmowe dotyczące działań międzynarodowych Hotelu Lambert oraz innych ośrodków życia emigracyjnego, część druga.

Polecenie 4

Wyjaśnij, dlaczego dla Hotelu Lambert istotne było nawiązanie współpracy z Turcją.

Twoja odpowiedź

Polecenie 5

Opisz stosunek Anglii i Francji do działań międzynarodowych podejmowanych przez Hotel Lambert.

Twoja odpowiedź

Film + Sprawdź się

Polecenie 1

Zapoznaj się z trzecią częścią wykładu historyka Piotra Krolla i wykonaj kolejne polecenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DqdCd61EU>

Nagranie filmowe dotyczące działań międzynarodowych Hotelu Lambert oraz innych ośrodków życia emigracyjnego, część trzecia.

Polecenie 2

Wymień omówione w filmie polskie organizacje działające na emigracji i scharakteryzuj ich działalność.

Twoja odpowiedź

Polecenie 3

Rozstrzygnij, czy omówione w filmie polskie organizacje emigracyjne miały szansę na stworzenie wspólnego frontu i skuteczne działanie na rzecz niepodległości Polski. Uzasadnij odpowiedź.

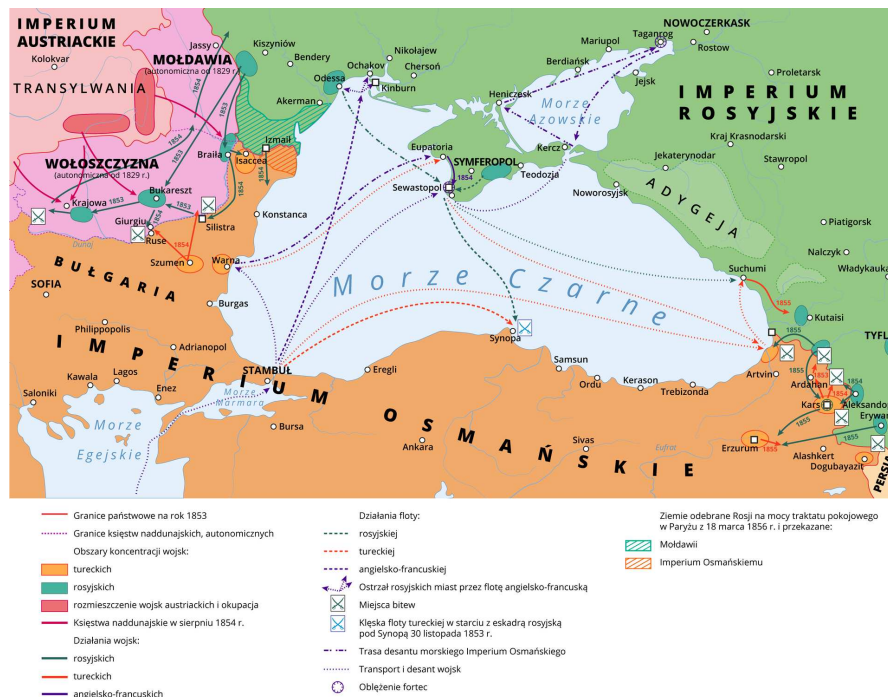
Twoja odpowiedź

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Przeanalizuj poniższe źródła, a następnie wykonaj polecenia.

Źródło A

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o. na podstawie I, Koryakov Yuri, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Źródło B

Stefan Kieniewicz *Historia Polski 1795–1918*

Wszystkie zabiegi militarno-dyplomatyczne Hotelu Lambert na nic się nie zdały sprawie polskiej, gdyż wszystkie mocarstwa wojujące [...] nie myślały przyjść Polsce z pomocą. Napoleona III postugiwał się polskim atutem, jako środkiem nacisku na Austrię, którą wciągnąć chciał do koalicji. Na wypadek odmowy Wiednia dawał do zrozumienia, że zwróci się o pomoc do Polaków i innych rewolucjonistów. Ze swej strony Anglicy interesowali się Polakami, głównie jako mięsem armatnim, które można wykorzystać w kosztownej i krwawej kampanii. Toczono ją też ze

względom prestiżowych; nie zmierzano bynajmniej do obalenia caratu, a sam tylko desant [...] nie mógł mu poważnie zagrozić [...].

Źródło: Stefan Kieniewicz, *Historia Polski 1795–1918*, Warszawa 1983, s. 205.

1. Rozstrzygnij, czy mapa odnosi się do wydarzeń, do których nawiązuje przytoczony poniżej fragment opracowania historycznego. Uzasadnij odpowiedź.

2. Wyjaśnij, dlaczego dyplomacja francuska starała się wykorzystać sprawę polską jako formę nacisku na Austrię.

3. Rozstrzygnij, czy informacje zawarte w powyższym fragmencie tekstu potwierdzają tezę, że mocarstwa zachodnie, z którymi działacze Hotelu Lambert wiązali wielkie nadzieje, traktowały tzw. sprawę polską jako żywotną dla siebie. Uzasadnij odpowiedź.

Ćwiczenie 2

Ważnym elementem polityki wschodniej Hotelu Lambert było formowanie sił zbrojnych. Przebiegało ono jednak z wielkimi oporami, napotykając szereg trudności zarówno ze strony mocarstw zachodnich, Wielkiej Brytanii i Francji, jak i Turcji, u boku której miałyby walczyć polskie formacje. Stworzona wówczas jednostka otrzymała miano I Pułku Kozaków Sułtańskich. Była generalnie pozbawiona charakteru polskiego, a w jej skład weszli przedstawiciele wielu narodów, m.in. Bułgarzy i ruscy starowiercy z Dobrudży. Przeanalizuj poniższe ilustracje i wybierz tę, która przedstawia żołnierza I Pułku Kozaków Sułtańskich. Uzasadnij swój wybór.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Uzasadnienie

Dla nauczyciela

Autor: Martyna Wojtowicz

Przedmiot: Historia

Temat: Działania międzynarodowe Hotelu Lambert. Inne ośrodki życia emigracyjnego

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

XXXI. Ziemie polskie i ich mieszkańcy w latach 1815–1848. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

4) porównuje programy głównych obozów Wielkiej Emigracji, rozpoznając ich przedstawicieli;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- przedstawia działania międzynarodowe podejmowane przez środowisko Hotelu Lambert;
- wyjaśnia założenia doktryn pansławizmu i sławizmu;
- przedstawia inne ośrodki polskiego życia emigracyjnego po powstaniu listopadowym.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Faza wstępna:

1. Nauczyciel odczytuje wyświetlony na tablicy temat lekcji oraz cele zawarte w sekcji „Wprowadzenie”.
2. Prowadzący poleca uczniom przygotować w parach pytania związane z tematem lekcji. Czego uczniowie chcą się dowiedzieć? Co ich interesuje w związku z zakresem zajęć? Będą to obowiązujące uczniów kryteria sukcesu.

Faza realizacyjna:

1. Praca z tekstem. Uczniowie indywidualnie zapoznają się z treścią sekcji „Przeczytaj” i zapisują na kartkach minimum pięć pytań do tekstu dotyczącego działań (w tym międzynarodowych) polskich ośrodków życia emigracyjnego. Wybrana osoba zbiera pytania do urny. Nauczyciel dzieli uczniów na pięcioosobowe grupy, które losują pytania z puli i przygotowują odpowiedzi. Zespół, który jest gotowy, zgłasza się i przedstawia rezultaty swojej pracy. Pozostali uczniowie wraz z nauczycielem weryfikują poprawność odpowiedzi.
2. Praca z multimedium („Film edukacyjny”). Nauczyciel czyta polecenie 3: „Rozstrzygnij, czy działania podejmowane przez Adama Czartoryskiego w celu osłabiania polityki Rosji w Europie i pogarszania jej wizerunku przyniosły efekty. Uzasadnij odpowiedź na podstawie argumentów zawartych w filmie” i prosi uczniów, aby w parach wykonali zadanie w oparciu o wskazówki zawarte w e-materiale. Odtwarza pierwszy z filmów. Po ustalonym czasie przedstawiciele wybranej pary prezentują propozycję odpowiedzi, pozostali uczniowie mogą dopowiadać istotne informacje.
3. Nauczyciel odtwarza drugi z filmów z sekcji „Film edukacyjny” i prosi, aby uczniowie – wciąż w parach – wykonali polecenie 5; uczniowie wyjaśniają, jaki był stosunek Anglii i Francji do działań międzynarodowych podejmowanych przez Hotel Lambert.
4. Utrwalanie wiedzy i umiejętności. Nauczyciel wyświetla na tablicy treść ćwiczenia 1 z sekcji „Film + Sprawdź się”. Wraz z uczniami rozwiązuje je na forum klasy.

Faza podsumowująca:

1. W ramach podsumowania lekcji „Działania międzynarodowe Hotelu Lambert. Inne ośrodki życia emigracyjnego” nauczyciel może wykorzystać zdania do uzupełnienia, które uczniowie również zamieszczają w swoim portfolio:
Przypomniałam/Przypomniałem sobie, że... Co było dla mnie łatwe... Czego się nauczyłam/nauczyłem... Co sprawiało mi trudność...
2. Na zakończenie nauczyciel omawia przebieg lekcji, ocenia pracę grup uczniowskich.

Praca domowa:

1. Wykonaj ćwiczenie 2 z sekcji „Film + Sprawdź się”.
2. Zapoznaj się z materiałem filmowym w sekcji „Film + Sprawdź się” i wykonaj dołączone do niego polecenia.

Materiały pomocnicze:

J. Skowronek, *Adam Jerzy Czartoryski 1770–1861*, Wydawnictwo Wiedza Powszechna, Warszawa 1994.

M. Kukiel, *Czartoryski a jedność Europy 1770–1861*, Wydawnictwo Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej, Warszawa 2008.

M. Handelsman, *Adam Czartoryski*, Wydawnictwo Naukowe Warszawskie, Warszawa 1949.

Wskazówki metodyczne:

Uczniowie mogą zapoznać się z filmami przed lekcją, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.

Spis ilustracji nieopisanych:

- Ćwiczenie 2 – ilustracja 1: Wielki Chorąży, Polska Husaria; domena publiczna, Wikimedia Commons.
- Ćwiczenie 2 – ilustracja 2: Żołnierze 1 Pułku Kozaków Sułtańskich; CC BY 3.0, Maciej Szczepańczyk, Wikimedia Commons.
- Ćwiczenie 2 – ilustracja 3: Juliusz Kossak, *Gen. Jan Henryk Dąbrowski na czele Legionów*, domena publiczna, Wikimedia Commons.
- Ćwiczenie 2 – ilustracja 4: Juliusz Kossak, fragment obrazu *Generał Skrzynecki ze sztabem*, domena publiczna, Wikimedia Commons.